

EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröimisen viipyminen

KANTELU

Kantelija on arvostellut oikeuskanslerille 10.10.2021 osoittamassaan kantelussa Maahanmuuttoviraston menettelyä EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröimistä koskevan asian käsittelyssä.

Kantelun mukaan kantelijan puolison oleskeluoikeuden rekisteröintihakemus oli tehty EnterFinland-palvelussa 30.6.2020 ja hakija oli käynyt asioimassa Maahanmuuttoviraston Raision toimipisteessä 16.9.2020. Kantelun mukaan vielä sen tekohetkellä Maahanmuuttoviraston käsiteltävänä olleen asian käsittely oli viivästynyt. Lisäksi kantelijan mukaan tietoa asian käsittelyn vaiheesta oli ollut hankalaa saada, kun neuvontapuhelin oli ollut auki vain kaksi tuntia päivässä, eikä palvelunumerossa ollut jonotusmahdollisuutta.

SELVITYS JA VASTINE

Maahanmuuttovirasto on antanut 29.4.2022 päivätyn selvityksen. Kantelija on antanut siitä vastineen.

RATKAISU

Käsittelyn viipyminen

Ulkomaalaislain 159 §:n 2 momentin (697/2021) mukaan unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus.

Lisäselvitystä vaativien asioiden osalta on lainvalmistelutöissä ([HE 205/2006](#) vp, s. 35) todettu, että rekisteröintitodistus on annettava heti, kun tarvittava selvitys on saatu, ja ettei tämä aina ole mahdollista hakemuksen jättämishetkellä.

Maahanmuuttoviraston selvityksen mukaan kantelussa tarkoitettu rekisteröintihakemus oli pantu vireille 16.9.2020 Rasion palvelupisteessä, minkä myös kantelija on vastineessaan vahvistanut. Hakemus oli samana päivänä siirretty palvelupisteestä Maahanmuuttoviraston vapaan liikkuvuuden tulosalueen työjonoon, koska palvelupisteessä oli havaittu mahdollinen suullisen kuulemisen tarve. Kyseisenlaiset tapaukset, joissa arvioidaan olevan tarvetta erilliselle suulliselle kuulemiselle, siirretään palvelupisteistä mainitun tulosalueen käsiteltäväksi.

Hakemus oli selvityksen mukaan otettu vapaan liikkuvuuden tulosalueella työjonosta käsiteltäväksi vasta 29.12.2021. Hakijalle oli lähetetty kirjallinen täydennyspyyntö samana päivänä. Täydennyspyynnössä häntä oli pyydetty esittämään selvitystä hakijan asumisesta ja toimeentulosta/varoista. Hakija oli vastannut täydennyspyyntöön niin ikään vielä samana päivänä ja hänen oleskeluoikeutensa oli rekisteröity sitä seuraavana päivänä eli 30.12.2021. Hakijaa ei ollut asiassa kuultu suullisesti, sillä se ei ollut ollut asian ratkaisemiseksi tarpeen.

Maahanmuuttovirasto oli kerrotuin tavoin rekisteröinyt hakemuksen heti seuraavana päivänä, kun tarvittava lisäselvitys oli saatu. Maahanmuuttovirasto on todennut selvityksessään, että hakemus oli kuitenkin ollut huomattavan pitkään ilman aktiivisia käsittelytoimenpiteitä ennen lisäselvityspyynnön lähettämistä. Asian kokonaiskäsitelyaika on ollut noin 15,5 kuukautta.

Pääasiallinen syy asian käsittelyn viipymiseen on Maahanmuuttoviraston mukaan ollut lisäselvityksiä vaativia rekisteröintihakemuksia käsittelevän vapaan liikkuvuuden tulosalueen ruuhkautunut työtilanne. Hakemukset ratkaistaan viraston mukaan pääsääntöisesti saapumisjärjestyksessä, mutta perustellusta syystä voidaan hyväksyä myös kiirehtimispyyntöjä. Maahanmuuttovirasto on selvityksensä mukaan tiedostanut työtilanteensa ruuhkautumisen ja virastossa on ollut selvityksen antamisen aikaan käynnissä erilaisia tehostamistoimia tilanteen kohentamiseksi. Ilmoituksensa mukaan Maahanmuuttovirasto jatkaa aktiivisesti työtään ruuhkien purkamiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

Hallintolain (434/2003) 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Säännöksen taustalla on perustuslain 21 §:n oikeusturvasäännös, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa.

Lähtökohtaisesti EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröimistä koskeva asia tulisi edellä esitetyn mukaisesti ratkaista välittömästi. Siinäkin tapauksessa, että asiassa ilmenee selvittämisen tarvetta, tulee viranomaisen käsitellä asia ilman aiheetonta viivytystä. Tämä merkitsee, että esimerkiksi selvityspyyntö tulisi lähettää asianosaiselle mahdollisimman pian selvityksen tarpeen ilmettyä.

Nyt arvioitavana olevassa tapauksessa selvittämisen tarve on havaittu jo Maahanmuuttoviraston toimipisteessä. Asia on tuossa vaiheessa siirretty tulosalueelle, jonka työjonossa se on ollut ilman aktiivisia toimenpiteitä noin 15,5 kuukautta. Hakemus on asiassa saadun selvityksen mukaan ratkaistu heti seuraavana päivänä siitä, kun se on otettu työjonosta käsiteltäväksi ja tarvittava lisäselvitys on saatu. Asiassa ei muutoinkaan ole ilmennyt viitteitä siitä, että kysymys olisi ollut tavanomaista monimutkaisemmasta asiasta. Viipymiselle ei siten näytä olevan muuta syytä kuin hakemusten ruuhkautuminen.

Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei viranomainen voi resurssien vähäisyyteen tai töiden järjestelyyn liittyviin vaikeuksiin vedoten laiminlyödä lakisääteisiä velvollisuuksiaan. Viranomaisen tulee esimerkiksi töiden järjestelyillä ja voimavarojen uudelleen kohdentamisella pyrkiä mahdollisuuksien mukaan ennakoidaan muutoksia ja välttämään hakemusten ruuhkautuminen jollakin sektorilla.

Maahanmuuttoviraston käsiteltävinä olevien hakemusten yleisesti ruuhkautunut tilanne on ollut tiedossa ja seurannassa jo vuosia. Asiaa on arvioitu muun ohella apulaisoikeuskanslerin omasta aloitteestaan tutkittavakseen ottamassaan asiassa 21.12.2022 antamassa päätöksessä ([OKV/530/70/2020](#)). Asiassa apulaisoikeuskanslerille antamassaan lausunnossa sisäministeriö totesi muun ohella, että Maahanmuuttoviraston oleskelulupahakemusten lakisääteisten enimmäiskäsittelyaikojen sekä tulossopimuksessa määriteltyjen käsittelyaikatavoitteiden toteutumisesta seurataan säännöllisesti viraston tulosohtausprosessissa ja että viraston keskeisimpänä tulostavoitteena vuodelle 2022 on ollut hakemusten käsitteleminen niille asetetuissa käsittelyajoissa, kansalaisuushakemusten, EU-rekisteröintien ja brexit-hakemusten ruuhkan purkamisen sekä viraston tuottavuuden kehittyminen. Lausunnossa todettiin edelleen, että Maahanmuuttohallinnon tuottavuutta ja vaikuttavuutta sekä ennakointia oli selvitetty vuonna 2021 Tulevaisuuden Maahanmuuttovirasto –hankkeessa, jonka suositusten mukaisesti Maahanmuuttovirasto oli vuonna 2022 jatkanut kehittämistyötä (apulaisoikeuskanslerin mainitun päätöksen s. 9-10).

Apulaisoikeuskansleri pyysi päätöksessään sisäministeriötä ilmoittamaan muun ohella, miten vireillä olevat kehittämistoimenpiteet viiveiden poistamiseksi ja lainvastaisen tilan korjaamiseksi ovat vaikuttaneet Maahanmuuttoviraston käsittelyaikoihin ja miten viraston resurssien riittävyys varmistetaan. Sisäministeriö totesi 20.4.2023 antamassaan lausunnossa, että automaation

käyttöä on laajennettu vuonna 2022 myös EU-rekisteröinteihin, joissa lähes puolessa on käytetty automaattista päätösehdotusta.

Mainittujen lausuntojen ja asiassa saadun selvityksen perusteella on unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintiä koskevien asioiden käsittelyä kantelun vireilläolon aikana tehostettu ja ruuhkaa purettu. Automaation lisääntyneen käytön myötä on odotettavissa, että selvitystä vaativien asioiden käsittelyyn saadaan jatkossa kohdennettua enemmän voimavaroja. Vireillä olevien asioiden etenemistä on kuitenkin jatkuvasti seurattava.

Käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin vastaaminen

Hallintolain 23 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

Maahanmuuttovirasto on todennut selvityksessään, että virasto oli antanut 28.2.2022 asti neuvontaa sekä erillisessä asiakaspalvelunumerossa kaikkina arkipäivinä klo 8.30-15.30 että yksiköiden asiakohtaisissa palvelunumeroissa kolmena päivänä viikossa kello 10-11. Selvityksen mukaan kantelussa oletettavasti tarkoitetaan viimeksi mainittuja yksikkökohtaisia palveluaikoja, koska niissä ei ole ollut jonotusmahdollisuutta.

Puhelinneuvonta on selvityksen mukaan 28.2.2022 alkaen keskitetty neljään neuvontanumeroon, joissa on jonotusmahdollisuus. Enter Finland –palvelussa on linkki Maahanmuuttoviraston internet-sivujen yhteystieto-sivuille, jossa on esitetty yhteystietona muita kuin teknistä tukea koskevia yhteydenottoja varten myös sähköpostiosoite.

Saadun selvityksen mukaan kantelija ja hänen puolisonsa olivat ottaneet 16.11.2020 yhteyttä mainittuun sähköpostiosoitteeseen, josta heille oli vastattu 23.11.2020. Lisäksi heidän 24.5.2021 ja 5.10.2021 lähettämiinsä viesteihin oli vastattu kahdessa päivässä (26.5. ja 7.10.2021). Selvityksen mukaan kantelija ja hänen puolisonsa olivat saaneet käsittelyaika-arviot pyydettyään niitä sähköpostitse.

Minulla ei asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ole perusteita todeta Maahanmuuttoviraston menetelleen asiassa tältä osin tavalla, joka antaisi aiheita toimenpiteisiini.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Totean, ettei kantelussa tarkoitettua hakemusta EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröimiseksi ole käsitelty Maahanmuuttovirastossa kaikilta osin ilman aiheetonta viivytystä, kun hakijalle oli lähetetty asiaa koskeva selvityspyyntö vasta hakemuksen oltua työjonossa toimenpiteitä runsaat viisitoista kuukautta.

Ottaen huomioon Maahanmuuttovirastossa jo tehty ja tekeillä olevat asioiden käsittelyn joutuisuuden edistämiseen tähtäävät toimenpiteet sekä sen, että Maahanmuuttoviraston käsittelyajat ovat hiljattain olleet apulaisoikeuskanslerin perusteellisen arvioinnin kohteena, pidän riittävänä laillisuusvalvonnallisena toimenpiteenä saattaa edellä esittämäni näkemyksen Maahanmuuttoviraston ja sisäministeriön tietoon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Anu Räty